

Оразбаева Ф.Ш.¹, Бекеева Н.Ж.²,

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
¹профессоры, п. ф. д., ²докторанты,
Қазақстан, Алматы, к., e-mail: F_orazbaeva@mail.ru, nuraisha@kimep.kz

ҚАЗАҚ ТІЛІН КӘСІБИ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ ОҚЫТУ ЖӘНЕ ЛИНГВОЕЛТАНЫМ БАҒЫТЫ

Мемлекеттік тілді оқыту әдістемесінде тілді үйретудегі лингвоелтаным бағыты арнайы зерттеу объектісіне айналып, түрлі қырынан зерттеле бастады. Болашақ маманның кәсіби қарым-қатынас дағдысын дамытуда осы ұстанымның тәжірибелік мысалдары мақалаға негіз болды. Тілді үйретуде кәсіби тілдік қарым-қатынас дағдысын дамытудың ғылыми-әдіснамалық және әдістемелік негізін жан-жақты зерделеу, мемлекеттік тілді оқытудың инфрақұрылымын дамыту уақыт сұранымы болып табылады. Зерттеуде тілді лингвоелтаным бағытында оқыту арқылы қазақ халқының ғасырлар бойғы жиналған тілдік бай сөздік қорын оның мәдениетімен тығыз байланыста, болашақ ұрпаққа мұра ретінде сіңіре, қалыптастыра, қолданымдылық қатысым қасиетіне бейімдей оқыту ұсынылады. Тілдік білімінің сатылай көтерілуіне, жүйелі түрде деңгейлеп жоғарылауына толық мүмкіндік беретін бірден-бір әдіс екендігі нақты тәжірибелік мысалдармен дәлелденеді. Тілді танымдық құрал ретінде оқытудың қай параметрлерін алсақ та, ол, сайып келгенде, тіл арқылы адамзаттың өзін-өзі тануы және сыртқы қоршаған дүниенің қыр-сырын ұғып-түсінуі, игеруі. Ұлттың рухани болмысы мен елдің мәдени құндылықтарының мазмұны сөз өнері арқылы бейнеленіп, ұрпақтан-ұрпаққа жетеді. Бұл ұстаным негізінде тіл үйренуші айтпақ ойды нақты және терең жеткізе алады. Бұл бағытта ұсынылған сабақ материалына тек қазақ халқының мәдени мұрасы деп таным мақсатында ғана қарамай, өз болашағы үшін кәсіби, саяси-әлеуметтік мәні бар құрал ретінде таниды;

Қоғамда өзін рухани бай, жан-жақты жетілген тұлға ретінде қалыптастырудың маңыздылығын сезіне отырып үйренеді.

Түйін сөздер: тіл үйрету, лингвоелтаным бағыты, мәдени және ұлттық құндылықтар, кәсіби дағды, кәсіби маман.

Orazbaeva F.Sh.¹, Bekeyeva N.Zh.²,

¹DSc, Professor, ²doctoral student
of Abai Kazakh National Pedagogical University,
Kazakhstan, Almaty, e-mail: F_orazbaeva@mail.ru, nuraisha@kimep.kz

Teaching the Kazakh language as a means of professional communication and linguistics

In the methods of teaching of the state language linguistics direction in learning language became a special object of study and has been studied in various aspects. Practical examples of this position in the development of professional communication skills of the future specialist served as the basis for the article. Today it is a popular time to develop and study linguistics direction and methodological basis thoroughly, to teach professional language skills and develop the infrastructure of teaching the state language. The article proposes to teach the language with the help of linguistics direction to contact closely with the rich culture of Kazakh people to familiarize with the heritage and form it as a legacy of ancestors for the future generation. The life examples given in the article prove that this method provides a full opportunity for a systematic increase in the level of language learning, since through language humanity learns not only itself, but also the world around it. The essence of the spiritual existence of the nation and cultural values of the people is transmitted from generation to generation directly through the art

of speech. Through this position, the student can more clearly and deeply convey their thoughts. In the materials of classes the cultural heritage of the Kazakh people should be considered not only for cognitive purposes, but also as a means of professional, socio-political significance for its future development as a fully developed, spiritually rich person.

Key words: language learning, linguistic approach, cultural and national values, professional skills, professional specialist.

Оразбаева Ф.Ш.¹, Бекеева Н.Ж.²,

¹ д. п. н. профессор, ² докторант
Казахского национального педагогического университета им. Абая,
Казахстан, г. Алматы, e-mail: F_orazbaeva@mail.ru, nuraiisha@kimep.kz

Обучение казахскому языку как средству профессионального общения и лингвострановедческое направление

В последнее время лингвострановедческий подход в обучении государственному языку стал активно выступать в качестве специального объекта исследования. Основой для статьи послужил опыт многолетних наблюдений применения данного подхода в процессе развития профессиональных навыков общения будущего специалиста. Всестороннее изучение научно-методологических и методических основ развития профессионально-языковых навыков общения в ходе обучения языку, развитие инфраструктуры усвоения государственного языка являются на сегодняшний день самыми востребованными задачами современного ученого-лингвиста. В данном исследовании предлагаются способы изучения языка с применением лингвострановедческого направления, при котором изучение и усвоение богатого, веками собранного лексического словарного запаса казахского языка происходит в непосредственной тесной связи с его культурой, тем самым создавая связь между языковым и культурным наследием предков и возвращением и развитием будущего поколения. Примеры, базирующиеся на опыте автора, которые приведены в данной статье, доказывают, что этот метод предоставляет широкую возможность для системного повышения уровня обучения языку, так как посредством языка человечество познает не только себя, но и окружающий его мир. Сущность духовного бытия нации и культурных ценностей народа передается из поколения в поколение непосредственно через искусство слова. Благодаря применению лингвострановедческого подхода в обучении языку учащийся может более четко и глубже передать свои мысли. В процессе преподавания национального языка изучение культурного наследия казахского народа должно выступать не только в познавательных целях, но и в качестве средства с большой профессиональной и социально-политической значимостью для будущего становления специалиста, как всесторонне развитой и духовно-богатой личности.

Ключевые слова: обучение языка, лингвострановедческий подход, культурные и национальные ценности, профессиональные навыки, профессиональный специалист.

Кіріспе

Тілді меңгерту үдерісін диалектикалық-динамикалық құбылыс ретінде қарастыру, оны қоршаған әлеммен сабақтастықта зерделеу, тілді үйретуді ұлттық құндылықтармен сабақтастыру, мәдениетаралық, елтанымдық қарым-қатынас құралы тұрғысынан үйрету әлемдік тәжірибелерді сараптап, ғылыми ой-тұжырымдарды зерделеуді керек етеді. Олай болса, тілді жанаша оқытудың арқауларын дәйектеуде сол тамырлас ғылымдардағы тұжырымдар да ескеріледі. Осы орайда тілді әр халықтың интеллектуалдық әлеуетінің, санасы мен ой-толғамының көрсеткіші, дүниетаным мен елтаным, өлкетанымның құралы ретінде оқыту маңызды. Бұл мәселе өзге ұлт өкілдеріне мемлекеттік тілді үйретудің кәсіби қарым-қатынас дағдысын да-

мыту барысында коммуникативтік-лингвоелтанымдық бағытта оқыту үдерісінде ұтымды жүзеге асады.

Жалпы тілді үйретуде кәсіби тілдік қарым-қатынас дағдысын дамытудың ғылыми-әдіснамалық және әдістемелік негізін жан жақты зерделеу, мемлекеттік тілді оқытудың инфрақұрылымын дамыту уақыт сұранымы болып табылады.

Ж. Манкеева пайымдауында: «Біздің ойымызша, қазақ тілінің мемлекеттік тіл ретінде қордаланып, шешілмей жатқан түйткілдерінің бір себебі – социумның, мейлі ол мемлекеттік жүйе қызметіндегі ресми тұлға бола ма, басқа ма, біразы қоғамдағы, иә адам санасының қалыптасуындағы тілдің мәнін дұрыс түсінбеуінде. Яғни тілді тек қарым-қатынас құралы деп, онда да қарым-қатынасты терең таным аспектісінде емес, тар,

тіпті тұрмыстық, қарапайым түсіністік құралы ретінде ғана түсінеді» дей келе, одан шығу жолдарын нақты этномәдени деректер арқылы ұғындыруды ұсынады: «Олар – ұлттық болмыс-бітімін, дүниеге көзқарасын, рухани-мәдени құндылықтарын, әлеуметтік мәнін ұлттық таным қорында жинақталған таңбалар. Себебі, қазақ ұлты да басқа ұлттар секілді ғасырлар бойы жинақталған ой-тәжірибесін, даналығын, дүниетанымдық көзқарастарын, салт-дәстүрін т.б. тілінде көрсете білген. Олар халық өмірінің, тұрмысының, мәдениетінің ортақ сипаты ретінде тұтас құрылымдық жүйе құрайды (Mankeeva, 2014: 613).

Қазақстанның озық елдер қатарына қосылу жоспары бүгінгідей жан жақты өсіп-өркендеу кезеңін басынан кешіп отыр. Өркениетті елдер қатарына ену мәселесінде елдің мемлекеттік тіліне де жаңа міндеттер жүктелуде. Себебі, қоғам мен бірге тіл де дамиды. Өркениеттер тоғысында білім беру саласы мәдениеттің ажырамас және дамытушы бөлігі ретінде қызмет атқарады. Қазақстанның білім беру саласы еліміздің ғылыми дүниетанымы мен интеллектуалды күш-қуатын қалыптастыруда бар күшін салуда. Осы орайда әлемдік мәдениеттің озық үлгілерін ескере отырып, өз ұлттық мәдениеттіміздің салтанат құру мәселесін басты назарда ұстауымыз қажет. Адамзаттың этностық тілі мен сыртқы дүниетанымдық орта туралы ұғымның ара қатысы қашанда біртұтас құбылыс есебінде әр түрлі ғылым салаларында әр қырынан қарастырылып келеді. Тіл сол халықтың дүниетанымын ғана емес, бүкіл болмысын айқындап тұратын құрал екенін ескерсек, қазіргідей интеграциялық даму кезеңінде мемлекеттік тілді қарым-қатынас құралы ретінде кәсіби тұрғыдан оқытуда лингвоелтаным бағыты өзекті болып отырғаны көпшілікке аян.

Мемлекеттік тілдің қолданылу аясын кеңейту, тілді қарапайым деңгейден базалық, жоғары және жетік және кәсіби деңгейлерге сай меңгерту коммуникативтік лингвистиканың басқа ғылым салаларымен тоғыса отырып, тілдік бірліктердің дүниетанымдық, елтанымдық, мәдениеттанымдық мазмұнын жан-жақты зерделеумен байланысты. Елтаным мен ұлт мәдениетінің тілдік бейнесін қазіргі ілімнің талаптарына орай жаңаша зерттеу – бүгінгі күн тәртібіндегі көкейтесті мәселе екенін білікті ғалымдар атап өтуде: «Қазақ ұлттық мәдениетінің ерекше болмысын сипаттайтын осы белгі қазақ тілінің мемлекеттік мәртебесіне сәйкес жаңа деңгейде жаңғыруы тиіс. Осы тұрғыдан сөз

мәдениетін коммуникативтік-прагматикалық, когнитивтік және лингвомәдениеттік, этикалық, лингвоэкологиялық тұрғыдан қарастырудың концептуалдық негіздерін айқындау, сөздің коммуникативтік сапаларын анықтау – сөзбен өрілген қазақ мәдениетін жаңғырту ісіндегі өзекті мәселе» (Uali, 2007: 103). Тілдік коммуникация адамдардың тіл арқылы түсінісуін қамтамасыз етумен қатар адами, мәдени қасиеттерді қалыптастыруға ықпал етеді. Тілдесімнің нәтижесінде адамдар бір-бірінің ішкі жан-дүниесін ұғады, қоршаған ортаны, әлемді, табиғатты, ел мен жерді танып-біледі, оларды зерделеп-түсінеді. Тілді адам мен адамның, бір ұлт пен екінші ұлттың түсінісу, ұғынысу, пікірлесу құралы ретінде меңгерту оның қолданылу аясын кеңейтеді, қоғамдық-әлеуметтік рөлін күшейтеді.

Бұл ғылыми жағынан тілді үйретудің коммуникативтік, коммуникативтік-танымдық, когнитивтік, сөз мәдениеті, функционалдық сауаттылықты қалыптастыру теорияларына сүйене келіп, негізінен, лингводидактика саласының жаңа бағытта дамуына игі ықпал етеді.

Ғылымда осы саланың қалыптасуы мен дамуына көп еңбек еткен ғалымдар Е.М. Верещагин, В.Г.Костомаров лингводидактика ілімінің маңызын түсіндіре отырып, әрбір әдістеме, әрбір әдіс нақты түрде өз атрибутымен анықталуы тиіс екенін айтады. Ғалымдар *лингвоелтанымдық әдістеме* туралы пікірлерін тұжырымдай келіп, оның, ең алдымен, терминдік атауының қай әдістемеге қатыстылығын анықтап алу қажеттігін ескертеді. «Поэтому лингвострановедческий аспект и лингвострановедческий метод преподавания далее называются в их совокупности лингвострановедческой методикой преподавания иностранных языков. В том же значении употребляется и синонимичный термин лингвострановедческое преподавание» (Vereshagin, Kostomarov 1976:63). Тілді оқытудың бұл саласының екі мақсатты көздейтіндігін айтады: «что лингвострановедческой методике преподавания русского языка приследуются две цели: научить языку как форме выражения, как средству коммуникации и одновременно ознакоми́ть обучающегося с культурой нашей страны – в том ее виде, как она опосредована языком. Содержанием лингвострановедения культура страны изучаемого языка, ставшая предметом методики преподавания этого языка» Келесі анықтамада да бұл мәселенің мақсаты жөнінде: «Главная цель лингвострановедения – обеспечение коммуникативной компетенции в актах межкультурной

коммуникации, прежде всего через адекватное восприятие речи собеседника и понимание оригинальных текстов» (Vereshagyn, Kostomarov, 1976: 63). Осы пікір арқылы авторлар түпкі мақсатты анықтап береді.

Мемлекеттік тілді оқыту әдістемесінде тілді үйретудегі лингвоелтаным бағыты арнайы зерттеу объектісіне айналып, түрлі қырынан зерттеле бастады. Тілді лингвоелтаным бағытында оқыту дегеніміз – қазақ халқының ғасырлар бойғы жиналған тілдік бай сөздік қорын оның мәдениетімен тығыз байланыста, болашақ ұрпаққа мұра ретінде сіңіре, қалыптастыра, қолданымдылық қатысым қасиетіне бейімдей оқыту. Осы саланы арнайы зерттеген З.Н. Жұматаева қазақ тілін оқытудағы негізгі міндетті тілдің *қатысымдық құзіреті* екенін айта келе: «Бірақ бұл құзірет «технократтық ойлауды» қалыптастыруға алып кетуі мүмкін. Өйткені қатысымдық құзіретті қалыптастыру міндеті қойылған әдістемелерді қарасақ, оларда әрине, қарым-қатынас жасаудың түрлі әдістері берілгенін көре аламыз. Тіл үйретудің бұ әдісі тек көзделетін қысқа мерзімді мақсатқа жету құралы ретінде ғана оқытылатынын аңғару қиын емес. Осыдан келіп, прагматикалық көзқарас, антигуманизм, мәдениетсіздік, қоршаған әлемге, айналадағы адамдарға деген адамгершілікпен қарамау, жөнсіз қатаңдық пен қаталдықтың туындап жататынына терең ой жібермейді» (Жұматаева З.Н., 1993: 125), -деген пікір айтады. Шындығында да тілді оқытудағы түпкі мақсат нәтижесі *еркін сөйлесе, өз ойын толық жеткізе алса*, деген қарапайым өлшемге келіп саяды. Бірақ біздің негізгі зерттеу объектімізге айналып отырған қазақ тілін кәсіби қарым қатынас құралы ретінде оқытуда бұл мәселенің шешімі бар екенін дәлелдеп отыр. *Тілді үйретудің лингвоелтанымдық бағыты басты ұстаным болса*, онда тіл үйренуші құзіретті тұлға деңгейінен рухани тілдік қоры бай Абай айтқан «толық адам» деңгейіне де көтерілу мүмкіндігі бар. Жоғарыда аталған автор (Jumatajeva, 2007: 123).

Өз еңбегінде тілді елтанымдық бағытта меңгеруге үш түрлі құзіреттілік арқылы жетуге болатынын айтады. Ол құзіреттіліктер:

- *Тілдік-лингвистикалық құзірет*,
- *Коммуникативтік құзірет*,
- *Мәдениеттаным құзіреті*.

Осы құзіреттіліктер ішінде мәдениеттаным құзіретін іштей *мәдениетаралық құзіретке* бөліне алынатындығын айтады. Автор ұсынысын толық қолдай отырып, ұлт пен ұлтты бір-бірінен оның мәдениеті, салт-дәстүрі, тілі, ділі

арқылы ғана ажыратылатынын айтуымыз қажет. Лингвоелтанымның ең басты категориясы – әлем бейнесі ұғымы екенін ескерсек, қазақ халқының тілдік санасындағы осы аталған ұғымдардың бәрі де сол ұлтты ұлт ретінде анық танытатын, айқындайтын негізгі белгілері. Ал сөзді таңба ретінде емес, әр сөз-таңбаны өзіндік ішкі мазмұн-мағынасы бар элемент ретінде қарастырсақ, ол мазмұнда ұлттық мәдениеттің бір компоненті жатады.

Белгілі ғалым Қ.Жарықбаев адамға тән сөйлеу әрекетінде екі сипаттың болу керектігіне назар аударады: біріншісі – сөйлеудің мазмұндылығы, екіншісі – сөйлеудің мәнерлілігі. Оны толықтай былайша айқындап береді: «Сөйлейтін сөзде мазмұн болмаса, ол өзінің сөздік мәнін жояды. *Сөздің мазмұндылығы дегеніміз* – біреуге жеткізілетін ойдың айқындығы. *Сөздің мәнерлілігі дегеніміз* – адамның сөйлеу кезіндегі эмоциялық қалпын білдіре алуы, яғни әрбір сөйлемді өзінің сазымен айта алуы» (Jarykbaev, 1993: 142).

Лингвоелтаным бағыты арқылы тіл үйретудегі қол жеткізер тағы бір маңызды мәселе – қазақ тілінің ұлттық-мәдени семантикасынан хабардар етуі. Бұл тіл үйренушіге -қолданыстағы ұлттық менталитетті білдіретін сөздің мәдени мағынасын түсіндіру. Семантикасын ашу болып табылады.

Эксперимент

Осы мәселелерді зерттеу мақсатында арнайы тәжірибе жасалды. Тәжірибеге КИМЭП Университетінде «Кәсіби қазақ тілі-1,2,3,4» курстарын алушы студенттерге 2017 жылдың күзгі семестрінде 2 топ барлығы 43 студент қатысты. Семестрдегі сағат саны – 45. Студенттердің қазақ тілін білу деңгейі әлемдік стандарт бойынша А -2, В-1 В-2 Алғашқыда қарапайым түрдегі модель ұсынылды. Екінші кезеңде лингвоелтанушылық ұстаным негізіндегі модель ұсынылды. Екінші кезең басында фразеологиялық тіркестер іріктеліп ұсынылды. Ол танымдық және мазмұндық деңгейде дамып отырады. Сондай-ақ тілді үйретудегі лингвоелтаным бағыты деңгейлер жоғарылаған сайын тілдік қолданыстағы сөздер қорын түрлендіруді, байытылып,, күрделеніп отырды. Өз тәжірибемізде, болашақ кәсіби маманның қарым-қатынас дағдысын дамыту мәселесінде, мысалы, бұл градация, фразеологиялық амплификация былайша көрініс тапты. Екі түрлі *қарапайым және лингвоелтанушылық ұстаным бағытында:*

Қарапайым түрдегі модель: Сөз → Сөз тіркесі → Сөйлем маман® – біріншіден, тіл үйренуші айтпақ ойды нақты және терең жеткізе алады;

– екіншіден, тіл үйренуші қазақ мәдениетінің ғасырлар бойғы жинақталған тілдік қорының жүйелілікпен жинақталған құбылыс екендігіне көз жеткізе отырып, бойына сіңіреді;

– үшіншіден, тіл үйренуші бұл бағытта ұсынылған сабақ материалына тек қазақ халқының мәдени мұрасы деп таным мақсатында ғана қарамай, өз болашағы үшін кәсіби, саяси-әлеуметтік мәні бар құрал ретінде таниды;

– төртіншіден, осындай дамып жатқан қоғамда өзін рухани бай, жан- жақты жетілген тұлға ретінде қалыптастырудың маңыздылығын сезіне отырып үйренеді;

Осы аталған мәселелердің іргетасы фондық біліммен тікелей байланысты екені белгілі.

Жоғарыда аталған ғалымдар Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров зерттеу еңбектерінде фондық білімді үш бағытта қарастырған:

1. жалпыхалықтық білім – бүткіл халық үшін ұғынықты мәселелер;

2. аймақтық мәліметтер – белгілі бір аймақ тұрғындары ғана терең білетін, түсінетін мәселелер;

3. этникалық және тілдік қауымдастық білімі.

Тілді лингвоелтаным бағытында оқытуда бұл мәселелердің бастапқы құраушы элементтері ол – лингвомәдени бірліктер. Лингвомәдени бірліктерге тілші-ғалымдар (Момупова, 2008:186) мына мәселелерді жатқызады:

1) концептілер, метафоралар, паремиологиялық қор мен фразеологизмдер;

2) ритуал, рәсімдерде, салт пен дәстүрде, наным-сенімдер мен аңыздарда кездесетін мифологияланған тілдік бірліктер;

3) символдар мен эталондардағы, стереотиптердегі тілдік бірліктер;

4) сөйлеу этикетінің коммуникативтік бірліктері жатады.

Бұл топтастыруларды біздің зерттеуімізде тіл үйренушілерге жеңілден күрделіге қарай немесе төменен жоғарыға қарай ұсыну нәтижелі екендігін айтқымыз келеді.

Кез келген ұлт өкілінің сөйлеу стилі немесе немесе тіл иесінің қолданысындағы сөзінде, әңгімесінде аксиологиялық мәні бар, бағалауыштық мәнді сөздер мен екпін түсіре қолданатын тілдік бірліктері көрініп отырады. Бұндай бірліктер айтылмақшы мәселеге, әңгімеге негіз болып, ой тұтастығын

түзеді. Сол арқылы ұлт өкілінің немесе тілдік тұлғаның ішкі жан дүниесін, стилін ашуға көмектеседі. Ол қолданыстағы кез-келген сөз емес, мағыналық өріс құра, қажетті мағына тудыра алатын бірліктер. Ол сол ұлттың мәдениеті, салт дәстүрі т.б. мәселелері арқылы ғана көрініс табады. Сондықтан деңгей бойынша ұсынылатын материалдардың осы мақсатқа жұмылдырылғаны жөн.

Е.И. Пассов психологиялық жағынан қарағанда сөздің екі ерекшелігін айтады: *сезімдік және мағыналық*. «Слово имеет две стороны: чувственную и смысловую. Чувственная /внешняя/ сторона довольна сложна. Поскольку слово есть раздражитель, то оно состоит из зрительного и слухового компонентов/его можно увидеть и услышать/; так как любое слово это и действие, то оно имеет еще артикуляционный и моторнографический компоненты/его можно произнести и написать. Когда говорят о смысловой/внутренней/ стороне, обычно имеют в виду значение слова и понятие» (Passov, 1989: 132). Тілдік бірлік ретінде сөздің сыртқы қалпы мен ішкі мазмұнымен қатар, оның сезімді білдіруі де, атқаратын қызметі де маңызды екені сөзсіз. Оқыту процесінде осы мәселелерге ерекше назар аудару қажеттігіне ешкім шүбә келтірмейді.

Қатысымдық бірлік тұрғысынан алып қарағанда, сөздің алатын орнынан да, білдіретін сезімдік жағынан да тілдесім үшін қажеттісі – сөздің байланысу амалы мен қолданылу заңдылығы.

Өйткені өзіндік заңдылықпен қолданылмаған сөз сезімді де білдірмейді, тілдегі орнына сай қызметін де атқара алмайды». Аталған ұсыныстарды негізге ала отырып, бұл мәселеде ерекше ескерілетін нәрсе – лингвомәдени бірліктерді жаттанды түрде жұмсай салмай, ішкі мән-мағынасын терең түсіне отырып, тіл заңдылығына сүйене отырып қолдану. Сонда ғана тіл үйренушіге жоғарыда келтірілген мысалдардағы *сақадай сай болудың* қандай екендігін, *бақайшығына дейін шағудың* не екенін түсіну мүмкін болады.

Болашақ маманның кәсіби қарым-қатынас дағдысын дамыта тіл үйретуде лингвоелтану ұстанымын қолданудың өзіндік қиындықтары да бар екендігін айта кетуіміз қажет. Сондықтан бұл бағытты қолдануда оқытушыға мұқият дайындық пен ұқыптылық және тәжірибе қажет. Материалдарды ұсынудағы тым күрделілік пен сөздік қорды ұсыну мәселесіндегі жүйесіздіктен аулақ болып, ең қажетті және жиілігі жоғары

белсенді лексиканы жүйелі түрде ұсынуды ескерген жағдайда тіл үйрету мәселесінде жақсы нәтижеге жетуге болады. Бұл туралы зерттеуші-мамандар пікірі де бізді қолдайды: «Студенттің өздік және шығармашылық жұмыстарының аясында олардың сөздік қоры кеңейтіледі; қазақ тілінің қолданыс аясының кеңдігі мен тілдік-қатысымдық мүмкіндіктерін тануы үшін этикеттік орамдар, тілдің алуан түрлі көріктеуіш құралдары, тұрақты тіркестер, мақал-мәтелдер ұсынылып, олардың студенттің сөздік қорынан орын алуына ықпал ететін тапсырмалар орындалады. Бұның барлығы оқу мотивациясын тудырып, қазақ тілін еркін қолдануына мүдделілік туғызады. Бір жағынан, осындай интеграциялық сипаттағы білім мазмұны жастар санасына өз ұлттық құндылықтарын құрметтеу сезімін оятып, ұлттық рухын шыңдаса, екінші жағынан, қазақ тілінің ішкі тілдік әлеуетін тану оны болашақ кәсіби қызметінде орынды және міндетті қолдануға ұмтылдырып, кәсіби мансап жолында оның қажеттігін мойындатады. Ең бастысы, өз халқының ғасырлар бойы қол жеткізген мұрасын қастерлей білетін шынайы интеллигент болуына мүдделілігін арттыратын интеллектуалдық әлеуетін қалыптастырады» (Orazbaeva, 2009: 260).

Қорытынды

Алаш арыстарының көрнекті өкілі, қайраткер, жазушы М. Жұмабаев: «Бір ұлттың тілінде сол ұлттың жері, тарихы, тұрмысы, мінезі айнадай көрініп тұрады. Қазақ тілінде қазақтың сайран даласы, біресе желсіз түндей тымық, біресе құйындай екпінді тарихы, сары далада үдере көшкен тұрмысы, асықпайтын саспайтын сабырлы мінезі – бәрі көрініп тұр. Қазақтың сар даласы кең. Тілі де бай». (Zhumabaev, 1992:46). Демек, мемлекеттік тілді үйретудің күнделікті тұрмыс тілі деңгейінен, қарым-қатынас тілі деңгейінен, ұлттық бай мұра мен рухани құндылықтар сақталған философиялық деңгейіне дейін дамыта терең меңгерту Ұлы Дала Елінің тарихымен, дархан жерімен, шалқар көлімен, адамдардың сабырлы мінезімен біртұтас қарастырылатын мәселе.

Бұл бағытты ұстану студенттердің қазақ тілінде кәсіби қарым-қатынас дағдысын дамытуда лингвоелтаным бағытын ұстану тіл үйренушінің танымын кеңейтіп, сөз өнері арқылы ел мен жердің, жалпы қоршаған ортаның ерекшеліктерін қатар игеріп, айтар ойының нақты, дәлелді, болуын және мазмұндылығы мен мәнерлілігін де қамтамасыз ете алады.

Әдебиеттер

- Манкеева Ж. А. Қазақ тіл білімінің мәселелері. – Алматы: Абзал-Ай, 2014. – 640 б.
 Уәли Н. Қазақ сөз мәдениетінің негіздері: филолог. Ғылым. Докт. ...автореф. – Алматы, 2007.
 Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура. Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. Изд. 2-е, перераб. и дополн. – М.: Русский язык, 1976. – 248 с.
 Жұматаева З.Н. Қазақ тілін түркітілді студенттерге лингвоелтаным бағытында оқыту әдістемесі. П.ғ.к, дәрежесін алу үшін дайындалған дисс. – Алматы, 2007.
 Жарықбаев Қ. Психология. – Алматы: Білім, 1993. – 242 б.
 Момынова Б. Шәкәрім поэзиясының тілі(лексика-функционалды ракурс). – Алматы: Арыс, 2008. – 256 б.
 Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению. М., Русский язык, 1989.
 Оразбаева Ф.Ш. Тіл әлемі. Мақалалар мен зерттеулер. Алматы: Ан Арыс, 2009. – 367 б. – Б. 348.
 Жұмабаев М. Педагогика // Жұлдыз. – 1992. – №4. – 46 б.

References

- Mankeeva J.A. Kazakh tyly byliminin maseleleri. [Problems of Kazakh linguistics.] Almaty. Abzal-Ai, 2014. 640 p. (in Kazakh)
 Uali N. Kazakh soz madeniyetinin negyzderi: philolog. Gylym.[Basics of the Kazakh language: philologist, science.] Dokt. avtoref. Almaty, 2007. (in Kazakh)
 Vereshagin E.M, Kostomarov V.G. Jazyk I kultura. Lingvostranovedenie v prepodanii russkogo yazika kak inostrannogo. [Language and Culture. Linguistic and cultural studies in teaching Russian as a foreign language.] Izd.2-e pererab. I dopoln. M: Russkiy jazyk, 1976. 248 p. (in Russian)
 Jumataeva Z.N. Kazakh tyly turkytildi studentterge ligvotanym bagytynda okytu adistemesi. [Methods of teaching Kazakh language for Turkish students in the field of linguo] P.g.k, darezhesyn alu ushin daiyndagan diss. Almaty, 2007. (in Kazakh)
 Jarykbaev K. Psihologiya. Almaty: Bilim, 1993. 242 b. (in Kazakh)
 Momynova B. Shakarym poeziyasinin tili (leksika-funktsional'dy rakurs). Almaty: Arys, 2008. 256 b. (in Kazakh)
 Passov E.I. Osnovy kommunikativnoi metodiki obucheniya inozazychnomu obsheniю. [Basics of communicative methods of teaching foreign languages.] M, Rus. jaz, 1989. (in Russian)
 Orazbaeva F.Sh. Til alemy. Makalalar men zertteuler. [Article and researches.] Almaty, An Arys, 2009, 367 b, B. 348. (in Kazakh)
 Zhumabaev M. Pedagogika. Zhuldyz. 1992. №4. 46 b. (in Kazakh)